

Wydanie tymczasowe

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 12 marca 2020 r. (\*)

Odesłanie prejudycjalne – Zabezpieczenie społeczne pracowników migrujących – Rozporządzenie (WE) nr 883/2004 – Artykuł 5 lit. b) – Podwyższenie wysokości emerytury – Uwzględnienie zasiłku wypłaconego na opiekę nad dzieckiem niepełnosprawnym w innym państwie członkowskim – Zasada zrównania okoliczności

W sprawie C-769/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) postanowieniem z dnia 29 listopada 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 7 grudnia 2018 r., w postępowaniu:

**Caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle**

przeciwko

**SJ,**

**Ministre chargé de la Sécurité sociale,**

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: L.S. Rossi (sprawozdawczyni), prezes izby, J. Malenovský i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Campos Sánchez-Bordona,

sekretarz: C. Strömholm, administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 24 października 2019 r.,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle – J.J. Gatineau, avocat,
- w imieniu rządu francuskiego – A.L. Desjonquères, A. Daly, D. Colas, A. Ferrand oraz R. Coesme, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu czeskiego – M. Smolek, J. Pavliš oraz J. Vlášil, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu niemieckiego – D. Klebs, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej – C. Valero oraz B.R. Killmann, w charakterze pełnomocników,

podjęwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii, wydaje następujący

## **Wyrok**

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2004, L 166, s. 1 – wyd. spec. w j. polskim rozdz. 5, t.5, s. 72; sprostowanie: Dz.U 2013, L 188, s. 10), zmienionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 988/2009 z dnia 16 września 2009 r. (Dz.U. 2009, L 284, s. 43) (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 883/2006”).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu toczącego się pomiędzy caisse d'assurance retraite et de la santé au travail d'Alsace-Moselle (zakładem pracowniczych ubezpieczeń emerytalnych i zdrowotnych dla regionu Alzacja-Mozela, Francja, zwanym dalej „CARSAT”) a SJ i ministre chargé de la Sécurité sociale (ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego) w przedmiocie uwzględnienia, do celów obliczenia świadczenia emerytalnego SJ, dodatkowego okresu aktywności zawodowej, o który mogłaby ona ubiegać się z tytułu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem.

## **Ramy prawne**

### ***Prawo Unii***

3 Motywy 9 i 12 rozporządzenia nr 883/2004 stanowi:

„(9) Trybuna Sprawiedliwości przy kilku okazjach wydała opinie w sprawie możliwości równego traktowania świadczeń, dochodu i okoliczności; zasada ta powinna być ściśle przyjęta i rozwijana, przy jednoczesnym przestrzeganiu istoty i ducha postanowień prawnych.

[...]

(12) W świetle zasady proporcjonalności należy zadbać o to, by zasada uwzględniania okoliczności lub wydarzeń nie prowadziła do obiektywnie nieuzasadnionych rezultatów ani do kumulacji świadczeń tego samego rodzaju za ten sam okres”.

4 Artykuł 1 lit. z) tego rozporządzenia przewiduje, że do celów tego rozporządzenia „określenie »świadczenie rodzinne« oznacza wszelkie świadczenia rzeczowe lub pieniężne, które mają odpowiadać wydatkom rodziny, z wyłączeniem zaliczek z tytułu świadczeń alimentacyjnych oraz specjalnych świadczeń porodowych i świadczeń adopcyjnych wspomnianych w załączniku I”.

5 Artykuł 3 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Zagadnienia objęte rozporządzeniem”, stanowi:

„1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do całego ustawodawstwa odnoszącego się do następujących działań zabezpieczenia społecznego:

a) świadczeń z tytułu choroby;

[...]

c) świadczeń z tytułu inwalidztwa;

d) świadcze z tytułu starości;

[...]

j) świadcze rodzinnych.

[...]

3. Niniejsze rozporządzenie stosuje się także do specjalnych nieskadowych świadczeń pieniężnych objętych art. 70.

[...]

5. Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się:

a) do pomocy społecznej i medycznej;

[...]”.

6 Artykuł 5 tego rozporządzenia, zatytułowany „Równe traktowanie [zrównanie] świadczeń, dochodów, okoliczności lub zdarzeń”, brzmi:

„O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej oraz w świetle specjalnych wprowadzonych przepisów wykonawczych, zastosowanie mają następujące przepisy:

a) w przypadkach, w których na podstawie ustawodawstwa państwa członkowskiego otrzymywanie świadczeń z zabezpieczenia społecznego i inny dochód ma pewne skutki prawne, odpowiednie przepisy tego ustawodawstwa mają zastosowanie także do otrzymywanych świadczeń równoważnych nabytych na podstawie prawodawstwa innego państwa członkowskiego lub dochodów osiągniętych w innym państwie członkowskim;

b) w przypadkach, w których na podstawie ustawodawstwa państwa członkowskiego zaistnieniu pewnych okoliczności lub zdarzeń przypisywane są określone skutki prawne, to państwo członkowskie uwzględni podobne okoliczności lub zdarzenia zaistniałe w każdym państwie członkowskiego, tak jak gdyby miały one miejsce na jego własnym terytorium”.

7 Artykuł 9 rozporządzenia nr 883/2004, zatytułowany „O świadczenia państw członkowskich dotyczące zakresu niniejszego rozporządzenia”, stanowi w ust. 1:

„Państwa członkowskie powiadamiają pisemnie Komisję Europejską [...] o ustawodawstwie i systemach, o których mowa w art. 3 [...]”.

8 Zgodnie z brzmieniem art. 70 ust. 2 tego rozporządzenia:

„Do celów stosowania przepisów niniejszego rozdziału określenie »specjalne nieskadowe świadczenia pieniężne« oznacza świadczenia, które:

a) mają na celu zapewnienie:

i) uzupełniającej, zastępczej lub dodatkowej ochrony na wypadek ryzyka [rodzajów ryzyka] objętych działami ubezpieczenia społecznego, o których mowa w art. 3 ust. 1, a które gwarantują zainteresowanym minimum środków utrzymania z uwzględnieniem sytuacji gospodarczej i społecznej zainteresowanego państwa członkowskiego; lub

ii) wyjącznie szczególnej ochrony dla niepełnosprawnego, ściśle związanej ze środowiskiem społecznym tej osoby w zainteresowanym państwie członkowskim;

oraz

b) w przypadkach, w których finansowanie wynika wyjącznie z obowiązkowego opodatkowania mającego pokrywać ogólne wydatki publiczne, a warunki udzielania i wyliczania świadczeń nie zależą od jakiejkolwiek składowki w odniesieniu do beneficjenta. Jednakże świadczenia udzielane w celu uzupełnienia świadczenia składowego nie są uważane za świadczenia składowe z tego tylko powodu;

oraz

c) są wymienione w załączniku X”.

9 Załącznik X do wspomnianego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„[...]

NIEMCY

a) Dochód zapewniający podstawowe utrzymanie dla osób starszych i osób o ograniczonych możliwościach zarobkowania, przyznawany na podstawie rozdziału 4 księgi XII kodeksu socjalnego;

b) świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania w ramach podstawowego zabezpieczenia dla osób poszukujących pracy, chyba że w odniesieniu do tych świadczeń spełnione są warunki kwalifikacji do czasowego dodatku po otrzymaniu zasiłku dla bezrobotnych (art. [§] 24 ust. 1 księgi II kodeksu socjalnego).

[...]”.

### ***Prawo niemieckie***

10 Paragraf 35a księgi ósmej Sozialgesetzbuch (niemieckiego kodeksu socjalnego) w brzmieniu mającym zastosowanie do okoliczności faktycznych sprawy w postępowaniu głównym, zatytułowany „Pomoc na integrację dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie”, stanowi:

„(1) Dzieci i młodzież niepełnosprawne intelektualnie lub zagrożone tak niepełnosprawności mają prawo do pomocy w integracji. Pomoc ta jest proponowana, w zależności od indywidualnych potrzeb:

1. w ramach opieki ambulatoryjnej,
2. w placówkach opieki dziennej dla małych dzieci lub w innych placówkach półstacjonarnych,
3. poprzez zapewnienie odpowiedniej opieki pielęgniarskiej, oraz
4. w wyspecjalizowanych ośrodkach zapewniających całonocową opiekę lub inne rodzaje zakwaterowania.

Zadania i cel pomocy oraz sposób określania grupy osób i rodzaju ośrodków uregulowane są w § 39 akapit trzeci oraz w § 40 federalnej ustawy o pomocy społecznej, natomiast czas stosowania

tych dokumentów w odniesieniu do osób niepełnosprawnych intelektualnie lub zagrożonych tak? niepełnosprawności? – w § 47 dekretu wykonawczego.

(2) Jeżeli jednocześnie powinno zostać zaproponowane wsparcie w kształceniu, należy korzystać z wyspecjalizowanych placówek, usług i osób nie tylko po to, aby wypełniać zobowiązania dotyczące wsparcia w integracji, lecz również aby zaspokajać potrzeby edukacyjne. W przypadku dzieci, które jeszcze nie osiągnęły wieku szkolnego, należy stosować metody z zakresu terapii pedagogicznej oraz, jeżeli pozwalają na to potrzeby związane z zapewnieniem opieki, korzystać z placówek przyjmujących dzieci niepełnosprawne i dzieci zdrowe”.

### **Prawo francuskie**

11 Artykuł L. 351-4-1 code de la sécurité sociale (kodeksu zabezpieczenia społecznego) stanowi:

„Ubezpieczeni sprawujący opiekę nad dzieckiem, którym zgodnie z art. L. 541-1 akapit pierwszy i drugi przysuguje prawo do zasiłku z tytułu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem i dodatku do tego zasiłku lub, w jego miejsce, świadczenia wyrównawczego przewidzianego w art. L. 245-1 code de l'action sociale et des familles (kodeksu socjalno-rodzinnego), z zastrzeżeniem przypadków przewidzianych w art. L. 351-4, mają prawo do doliczenia do okresu ich ubezpieczenia jednego kwartału na każdy trzydziestomiesięczny okres sprawowania opieki, lecz nie więcej niż w sumie ośmiu kwartałów”.

12 Artykuł L. 541-1 tego kodeksu stanowi:

„Osoba sprawująca opiekę nad niepełnosprawnym dzieckiem ma prawo do zasiłku z tytułu sprawowania takiej opieki, jeżeli stopień trwającej niepełnosprawności dziecka jest co najmniej równy określonej wielkości procentowej.

Dodatek do zasiłku przysuguje na dziecko dotknięte niepełnosprawnością, której rodzaj i powaga charakter wymagają szczególnie wysokich wydatków lub konieczności regularnego korzystania z pomocy osób trzecich. Kwota dodatku jest zróżnicowana w zależności od wysokości dodatkowych wydatków lub częstotliwości korzystania z niezbędnej pomocy.

[...]”.

13 Artykuł R. 541-1 wspomnianego kodeksu ma brzmienie następujące:

„Dla celów stosowania art. L. 541-1 akapit pierwszy wielkość procentowa trwającej niezdolności do pracy, jaką musi wykazywać niepełnosprawne dziecko, aby uzyskać prawo do zasiłku z tytułu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem, wynosi co najmniej 80%.

Wielkość procentową niezdolności do pracy ocenia się zgodnie z wytycznymi skali załączonymi do dekretu nr 93-1216 z dnia 4 listopada 1993 r. w sprawie wytycznych skali dotyczących przyznawania różnego rodzaju świadczeń osobom niepełnosprawnym oraz zmieniającego kodeks rodzinny i pomocy społecznej, kodeks zabezpieczenia społecznego (czyli druga: dekrety Conseil d'État) i dekret nr 77-1549 z dnia 31 grudnia 1977 r.

[...]”.

### **Postępowanie główne i pytania prejudycjalne**

14 SJ jest obywatelką francuską, zamieszkałą w Stuttgarcie (Niemcy), oraz matką niepełnosprawnego dziecka urodzonego w 1981 r. W trakcie swojej aktywności zawodowej

pracowa?a kolejno we Francji i w Niemczech jako posiadaj?cy status urz?dnika nauczyciel francuskiego systemu edukacji.

15 Pocz?wszy od dnia 10 listopada 1995 r. miasto Stuttgart wyp?aca?o SJ pomoc na integracj? dzieci i m?odzie?y niepe?nosprawnej intelektualnie na podstawie § 35a ksi?gi ósmej niemieckiego kodeksu socjalnego (zwan? dalej „pomoc? niemieck?”).

16 W dniu 7 lipca 2010 r. SJ przesz?a na emerytur? w ramach francuskiego systemu edukacji ze skutkiem od dnia 1 sierpnia 2010 r. W dniu 27 lipca 2011 r. zwróci?a si? o wyp?at? ?wiadczenia emerytalnego do Deutsche Rentendversicherung Bund (federalnego zak?adu ubezpiecze? emerytalnych, Niemcy), który przekaza? jej wniosek do CARSAT. CARSAT przyzna? jej emerytur? ze skutkiem od dnia 1 listopada 2011 r.

17 W dniu 18 marca 2012 r. SJ wnios?a do polubownej komisji odwo?awczej przy CARSAT odwo?anie, które dotyczy?o, po pierwsze, daty, od jakiej zosta?o ustalone jej prawo do emerytury, a po drugie, braku uwzgl?dnienia, dla potrzeb okre?lenia liczby okresów sk?adkowych i okresów z nimi zrównanych przyj?tych dla ustalenia wysoko?ci tej emerytury, dodatkowego kwartalnego okresu ubezpieczeniowego na ka?dy trzydziestomisi?czny okres opieki nad niepe?nosprawnym dzieckiem, w maksymalnym wymiarze o?miu kwartałów, zgodnie z art. L. 351?4?1 francuskiego kodeksu zabezpieczenia spo?ecznego, do czego uprawnieni s? ubezpieczeni sprawuj?cy opiek? nad dzieckiem, na które przys?uguje prawo do zasi?ku z tytu?u opieki nad niepe?nosprawnym dzieckiem i dodatku do tego zasi?ku, zgodnie z art. L. 541?1 tego kodeksu (zwane dalej „podwy?szeniem wysoko?ci emerytury”). Poniewa? odwo?anie zosta?o oddalone, SJ wnios?a skarg? do francuskich s?dów orzekaj?cych w sprawach z zakresu zabezpieczenia spo?ecznego.

18 Wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2015 r. tribunal des affaires de sécurité sociale de Strasbourg (s?d ds. zabezpieczenia spo?ecznego w Strasburgu, Francja) oddali? ??dania SJ. Cour d'appel de Colmar (s?d apelacyjny w Colmar, Francja), który rozpatrywa? apelacj?, wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2017 r. utrzyma? ten wyrok w mocy w cz??ci dotycz?cej daty, od jakiej zosta?o ustalone prawo do emerytury wyp?acanej przez CARSAT. Uchyli? go jednak w cz??ci dotycz?cej wysoko?ci emerytury i orzek?, ?e nale?y uwzgl?dni? podwy?szenie wysoko?ci emerytury przewidziane przez ustawodawstwo francuskie.

19 W ten sposób, opieraj?c si? na art. 5 rozporz?dzenia nr 883/2004, cour d'appel de Colmar (s?d apelacyjny w Colmar) stwierdzi?, ?e pomoc niemiecka jest równowa?na z zasi?kiem z tytu?u opieki nad niepe?nosprawnym dzieckiem, o którym mowa w art. L. 541?1 francuskiego kodeksu zabezpieczenia spo?ecznego (zwanym dalej „zasi?kiem francuskim”), a tym samym SJ mia?a prawo do podwy?szenia wysoko?ci emerytury. S?d apelacyjny wywnioskowa? z tego, ?e stawkw? maj?c? zastosowanie do emerytury SJ nale?y podwy?szy? o kwot? odpowiadaj?c? o?miu kwartałom aktywno?ci zawodowej ze wzgl?du na opiek? nad niepe?nosprawnym dzieckiem.

20 CARSAT odwo?a? si? od tego wyroku do Cour de cassation (s?du kasacyjnego, Francja), podnosz?c, ?e cour d'appel de Colmar (s?d apelacyjny w Colmar) naruszy? art. 5 rozporz?dzenia nr 883/2004, a tak?e art. L. 351?4?1 i L. 541?1 francuskiego kodeksu zabezpieczenia spo?ecznego, gdy stwierdzi?, ?e pomoc niemiecka i zasi?ek francuski s? równowa?ne, bez uprzedniego zbadania, czy niepe?nosprawne dziecko SJ jest trwale niezdolne do pracy w stopniu odpowiadaj?cym co najmniej 80%, która to dopiero sytuacja uprawnia do podwy?szenia wysoko?ci emerytury. CARSAT twierdzi, ?e poprzez takie rozstrzygni?cie wyrok wydany w post?powaniu apelacyjnym mo?e w istocie prowadzi? do odwrotnej dyskryminacji osób ubezpieczonych wy??cznie w systemie francuskim w stosunku do osób ubezpieczonych w systemach ?wiadcze? innych pa?stw cz?onkowskich.

21 W tym wzgl?dzie s?d odsy?aj?cy podkre?la, ?e zasi?ek francuski jest – jako ?wiadczenie

rodzinne należą do jednego z działów francuskiego systemu zabezpieczenia społecznego – objęty zakresem przedmiotowym stosowania rozporządzenia nr 883/2004, podczas gdy pomoc niemiecka wydaje się wchodzić w zakres pomocy społecznej w rozumieniu art. 3 ust. 5 lit. a) tego rozporządzenia. Ponadto pomoc ta nie figuruje w zgłoszonym przez rząd niemiecki na podstawie art. 9 tego rozporządzenia oświadczeniu dotyczącym ustawodawstwa niemieckiego objętego zakresem stosowania tego rozporządzenia.

22 W tych okolicznościach Cour de cassation (sąd kasacyjny), powziwszy wątpliwości co do możliwości stosowania rozporządzenia nr 883/2004 w okolicznościach sprawy w postępowaniu głównym, a także w przedmiocie równoważności zasiłku francuskiego i pomocy niemieckiej, postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy [pomoc niemiecka] jest objęta przedmiotowym zakresem stosowania rozporządzenia nr 883/2004?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej – czy [zasiłek francuski] z jednej strony i [pomoc niemiecka] z drugiej strony mają charakter świadczeń równoważnych w rozumieniu art. 5 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004, biorąc pod uwagę cel art. L. 351-4-1 francuskiego kodeksu zabezpieczenia społecznego, jakim jest uwzględnienie obywateli wiążących się z wychowaniem niepełnosprawnego dziecka przy ustalaniu okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do uzyskania emerytury?”.

## **W przedmiocie pytań prejudycjalnych**

### ***W przedmiocie pytania pierwszego***

23 Poprzez swoje pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni art. 3 rozporządzenia nr 883/2004 należy dokonywać w ten sposób, że pomoc niemiecka stanowi świadczenie w rozumieniu tego art. 3, a zatem jest objęta zakresem przedmiotowym stosowania tego rozporządzenia.

24 W celu udzielenia odpowiedzi na postawione pytanie należy w pierwszej kolejności zbadać, czy pomoc ta stanowi świadczenie z zabezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 tego rozporządzenia.

25 W tym względzie należy stwierdzić na wstępie, że z przedłożonych Trybunałowi akt sprawy wynika, iż Republika Federalna Niemiec nie przedstawiła oświadczenia, że ustawa federalna regulująca pomoc niemiecką jest objęta zakresem stosowania tego rozporządzenia. Jednakże Trybunał orzekł już, że okoliczności, iż państwo członkowskie nie przedstawiło, wbrew wymogom art. 9 rozporządzenia nr 883/2004, oświadczenia o objęciu danej ustawy zakresem stosowania tego rozporządzenia, nie skutkuje ipso facto wyłączeniem tej ustawy z zakresu przedmiotowego stosowania tego rozporządzenia [wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., A (Pomoc dla osoby niepełnosprawnej), C-679/16, EU:C:2018:601, pkt 30].

26 Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału rozróżnienie między świadczeniami objętymi zakresem stosowania rozporządzenia nr 883/2004 a świadczeniami wyłączoneymi z jego zakresu opiera się zasadniczo na elementach składowych każdego świadczenia, w szczególności na celach i przesłankach jego przyznania, a nie na tym, czy świadczenie zostało zakwalifikowane przez ustawodawstwo krajowe jako świadczenie z zabezpieczenia społecznego (wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Dreyer, C-372/18, EU:C:2019:206, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).

27 Tym samym świadczenie można zakwalifikować jako „świadczenie z tytułu zabezpieczenia społecznego”, jeżeli, po pierwsze, jest przyznawane uprawnionym bez jakiejkolwiek indywidualnej i uznaniowej oceny potrzeb osobistych, w oparciu o sytuację określoną prawnie, oraz jeżeli, po drugie, dotyczy ono jednego z rodzajów ryzyka wyraźnie wymienionych w art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004 (wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Dreyer, C-372/18, EU:C:2019:206, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo). Jako że dwie wskazane w poprzednim punkcie przesłanki mają charakter faktyczny, niespełnienie jednej z nich skutkuje tym, że dane świadczenie nie jest objęte zakresem stosowania tego rozporządzenia [wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., A (Pomoc dla osoby niepełnosprawnej), C-679/16, EU:C:2018:601, pkt 33].

28 Jeżeli chodzi o pierwszą z tych przesłanek, należy przypomnieć, że jest ona spełniona w sytuacji, gdy przyznanie świadczenia następuje na podstawie obiektywnych kryteriów, które w razie ich spełnienia uprawniają do świadczenia, a właściwy organ nie może brać pod uwagę innych okoliczności osobistych. W tym względzie Trybunał orzekł już, w odniesieniu do świadczeń, których przyznanie lub odmowa przyznania, a także wysokość jest uzależniona od dochodów beneficjenta, że przyznawanie takich świadczeń nie zależy od indywidualnej oceny osobistych potrzeb wnioskodawcy, ponieważ chodzi o obiektywne i prawnie określone kryteria, które uprawniają do tego świadczenia, a właściwy organ nie może brać pod uwagę innych okoliczności osobistych (wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Dreyer, C-372/18, EU:C:2019:206, pkt 33, 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

29 Trybunał wyjaśnił ponadto, że aby można było uznać, iż przesłanka ta nie została spełniona, uznaniowa ocena osobistych potrzeb beneficjenta rozpatrywanego świadczenia dokonywana przez właściwy organ musi odnosić się przede wszystkim do nabycia prawa do tego świadczenia. Powyższe stwierdzenia pozostają prawdziwe, mutatis mutandis, w stosunku do indywidualnego charakteru dokonywanej przez właściwy organ oceny osobistych potrzeb beneficjenta świadczenia (wyrok z dnia 14 marca 2019 r., Dreyer, C-372/18, EU:C:2019:206, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 W niniejszej sprawie z przedłożonych Trybunałowi akt sprawy wynika, że przyznanie pomocy niemieckiej nie jest uzależnione od obiektywnych przesłanek, takich jak w szczególności określony stopień lub poziom niezdolności do pracy.

31 Ponadto bezsporne jest, że zgodnie z samym brzmieniem § 35a niemieckiego kodeksu zabezpieczenia społecznego pomoc ta jest oferowana w zależności od indywidualnych potrzeb dziecka będącego beneficjentem, na podstawie indywidualnej i uznaniowej oceny tych potrzeb dokonanej przez właściwy organ.

32 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że pomoc niemiecka nie spełnia pierwszej z przesłanek wskazanych w pkt 27 niniejszego wyroku.

33 W konsekwencji, z uwagi na orzecznictwo przypomniane we wspomnianym pkt 27, pomoc ta nie stanowi świadczenia z zabezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004.

34 Jednakże trzeba przypomnieć, że art. 3 ust. 3 tego rozporządzenia rozszerza stosowanie tego rozporządzenia na specjalne nieskadowe świadczenia pieniężne, o których mowa w art. 70. W tych okolicznościach należy w drugiej kolejności zbadać, czy pomoc niemiecka stanowi takie świadczenie.

35 W tym względzie wystarczy zauważyć, że z brzmienia art. 70 ust. 2 lit. c) tego rozporządzenia wynika, iż za specjalne nieskadowe świadczenia pieniężne uważa się

wyższymi te świadczenia, które zostały wymienione w załączniku X do tego rozporządzenia. Tymczasem skoro pomoc niemiecka nie figuruje w tym załączniku, nie stanowi ona takiego świadczenia.

36 Z całości powyższych rozważań wynika, że odpowiedź na pytanie pierwsze powinna być następująca: wykadni art. 3 rozporządzenia nr 883/2004 należy dokonywać w ten sposób, że pomoc niemiecka nie stanowi świadczenia w rozumieniu tego art. 3, a zatem nie jest objęta zakresem przedmiotowym stosowania tego rozporządzenia.

### ***W przedmiocie pytania drugiego***

37 Poprzez swoje pytanie drugie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, czy wykadni art. 5 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 należy dokonywać w ten sposób, że zasiłek francuski i pomoc niemiecka mogły być uznane za świadczenia równoważne w rozumieniu tego przepisu.

38 Na wstępie należy zauważyć, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału art. 5 lit. a) tego rozporządzenia ma zastosowanie wyłącznie do świadczeń objętych zakresem stosowania tego rozporządzenia (wyrok z dnia 21 stycznia 2016 r., Vorarlberger Gebietskrankenkasse i Knauer, C-453/14, EU:C:2016:37, pkt 32). Tymczasem w pkt 36 niniejszego wyroku ustalono, że pomoc niemiecka nie stanowi świadczenia w rozumieniu art. 3 wspomnianego rozporządzenia, a zatem nie jest objęta jego zakresem przedmiotowym stosowania. W konsekwencji art. 5 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 nie znajduje zastosowania w okolicznościach sprawy w postępowaniu głównym.

39 Jednak w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania. Zadaniem Trybunału jest bowiem dokonanie wykadni wszystkich przepisów prawa Unii, które są niezbydne sądom krajowym do rozstrzygnięcia zawisłych przed nimi sporów, nawet jeżeli przepisy te nie są wyraźnie wskazane w pytaniach zadanych przez te sądy (wyrok z dnia 13 czerwca 2019 r., Moro, C-646/17, EU:C:2019:489, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

40 W konsekwencji nawet jeżeli formalnie sąd odsyłający ograniczył swoje pytanie do wykadni pewnych przepisów prawa Unii, okoliczność ta nie stoi na przeszkodzie temu, by Trybunał udzielił mu odpowiedzi dotyczącej prawa Unii we wszystkich aspektach wykadni, które mogły być użyteczne dla rozstrzygnięcia zawisłej przed sądem odsyłającym sprawy, bez względu na to, czy sąd ten odniósł się do nich w treści swych pytań, czy też nie. W tym względzie do Trybunału należy wyprowadzenie z całości informacji przedstawionych przez sąd odsyłający, a w szczególności z uzasadnienia postanowienia odsyłającego, elementów prawa, które wymagają wykadni w świetle przedmiotu sporu postępowania głównego (wyrok z dnia 13 czerwca 2019 r., Moro, C-646/17, EU:C:2019:489, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).

41 W niniejszej sprawie spór w postępowaniu głównym dotyczy kwestii, czy w celu ustalenia, czy dana osoba może ubiegać się o podwyższenie wysokości emerytury przewidziane przez ustawodawstwo francuskie, należy uwzględnić okoliczności, które doprowadziły do przyznania pomocy niemieckiej, a mianowicie pomoc otrzymaną przez tę osobę jako pracownika migrującego na podstawie ustawodawstwa przyjmującego państwa członkowskiego.

42 W tym względzie należy podkreślić, że art. 5 rozporządzenia nr 883/2004, rozpatrywany w świetle motywu 9 tego rozporządzenia, stanowi sformułowanie wypracowanej w orzecznictwie zasady zrównania świadczeń, dochodów i okoliczności, która to zasada zgodnie z wolą

prawodawcy Unii została wprowadzona do treści wspomnianego rozporządzenia po to, aby była rozwijana, przy jednoczesnym przestrzeganiu istoty i ducha orzeczeń sądowych Trybunału (zob. podobnie wyrok z dnia 5 grudnia 2019 r., Bocero Torrico i Bode, C-398/18 i C-428/18, EU:C:2019:1050, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).

43 W tych ramach art. 5 lit. b) rozporządzenia nr 883/2004 stanowi, że w przypadkach, w których na podstawie ustawodawstwa państwa członkowskiego zaistnieniu pewnych okoliczności lub zdarzeń przypisywane są określone skutki prawne, to państwo członkowskie uwzględnia podobne okoliczności lub zdarzenia zaistniałe w każdym państwie członkowskiego, tak jak gdyby miały one miejsce na jego własnym terytorium.

44 Wynika z tego, że aby udzielić sądowi odsyłającemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu, pytanie drugie należy rozumieć jako zmierzające do ustalenia, czy zasada zrównania okoliczności ustanowiona w art. 5 lit. b) tego rozporządzenia, jako szczególny wyraz ogólnej zasady niedyskryminacji, znajduje zastosowanie w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym.

45 W tym względzie w celu ustalenia, czy zasada ta znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie, należy zbadać, czy zostały spełnione dwie przesłanki, a mianowicie, po pierwsze, czy podwyższenie wysokości emerytury przewidziane w art. L. 351-4-1 francuskiego kodeksu zabezpieczenia społecznego wchodzi w zakres stosowania rozporządzenia nr 883/2004, a po drugie, czy ten przepis krajowy przypisuje skutki prawne zaistnieniu określonych okoliczności lub zdarzeń w rozumieniu art. 5 lit. b) tego rozporządzenia.

46 Co się tyczy pierwszej z tych przesłanek należy stwierdzić, że w świetle orzecznictwa przypomnianego w pkt 27 niniejszego wyroku podwyższenie wysokości emerytury może być objęte zakresem przedmiotowym stosowania wspomnianego rozporządzenia jako świadczenie emerytalne w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. d) tego rozporządzenia.

47 Po pierwsze bowiem, podwyższenie to jest przyznawane beneficjentom bez jakiegokolwiek indywidualnej i uznaniowej oceny ich osobistych potrzeb na podstawie prawnie określonej sytuacji, a mianowicie opieki nad dzieckiem, z tytułu której powstaje prawo do zasiłku francuskiego.

48 Po drugie, jak wskazała zasadniczo Komisja w swoich uwagach na piśmie, świadczenie rozpatrywane w postępowaniu głównym ma na celu zrekompensowanie niekorzystnych okoliczności, jakich mogły doświadczyć w kontekście aktywności zawodowej osoby sprawującej opiekę nad ciężko niepełnosprawnym dzieckiem, poprzez przyznanie dodatkowych okresów składek, proporcjonalnie do długości okresu wychowywania niepełnosprawnego dziecka, co przekłada się na podwyższenie kwoty emerytury wypłacanej tym osobom. Wobec tego świadczenie to, w zakresie, w jakim ma na celu zapewnienie środków utrzymania osobom, które wraz z osiągnięciem określonego wieku opuszczają rynek pracy i nie są już zobowiązane do pozostawania do dyspozycji urzędu pracy, odnosi się do ryzyka objętego świadczeniami z tytułu starości w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. d) rozporządzenia nr 883/2004 (zob. podobnie wyrok z dnia 16 września 2015 r., Komisja/Słowacja, C-361/13, EU:C:2015:601, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo).

49 Co się tyczy drugiej z przesłanek wymienionych w pkt 45 niniejszego wyroku należy zauważyć, że zgodnie z art. L. 351-4-1 francuskiego kodeksu zabezpieczenia społecznego dla uzyskania podwyższenia wysokości emerytury nie jest konieczne uprzednie pobieranie zasiłku francuskiego, lecz jedynie spełnienie określonych w art. L. 541-1 tego kodeksu warunków uprawniających do takiego zasiłku. W szczególności, zgodnie z tym ostatnim przepisem, aby osoby objęte systemem zabezpieczenia społecznego sprawujące opiekę nad niepełnosprawnym dzieckiem mogły skorzystać z takiego podwyższenia, trwała niezdolność do pracy dziecka

powinna odpowiadać co najmniej ustanowionej wielkości procentowej, określonej w art. R. 541-1 wspomnianego kodeksu na 80%.

50 Tym samym podwyższenie wysokości emerytury przyznaje się na podstawie zaistnienia okoliczności w rozumieniu art. 5 lit. b) rozporządzenia nr 883/2004, a mianowicie trwającej niezdolności do pracy dziecka w stopniu o co najmniej określonej wielkości procentowej. W związku z tym druga przesłanka jest również spełniona w niniejszej sprawie.

51 Wynika z tego, że ustanowiona we wspomnianym art. 5 lit. b) zasada zrównania okoliczności faktycznych ma zastosowanie w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym.

52 Co się tyczy sposobów stosowania tej zasady, do właściwych organów francuskich należy sprawdzenie, czy w niniejszym przypadku wykazano zaistnienie okoliczności wymagane zgodnie z art. 5 lit. b) rozporządzenia nr 883/2004.

53 W tym względzie właściwe organy francuskie powinny uwzględnić podobne okoliczności zaistniałe w Niemczech, a przy ocenie trwającej niezdolności do pracy niepełnosprawnego dziecka nie mogą ograniczać się jedynie do kryteriów przewidzianych w tym celu przez wytyczne skali obowiązujece we Francji na podstawie art. R. 541-1 francuskiego kodeksu zabezpieczenia społecznego.

54 W związku z tym w celu ustalenia, czy u dziecka występuje stopień trwającej niezdolności do pracy wymagany na mocy tego kodeksu do uzyskania prawa do podwyższenia wysokości emerytury, organy te nie powinny odmówić uwzględnienia podobnych okoliczności zaistniałych w Niemczech, które mogą zostać wykazane za pomocą jakichkolwiek dowodów, w szczególności sprawozdań z badań lekarskich, zaświadczeń czy też recept lub leków.

55 Należy dodać, że w ramach takiej weryfikacji wspomniane organy powinny również przestrzegać zasady proporcjonalności, czuwając w szczególności nad tym, by zasada zrównania okoliczności faktycznych nie prowadziła do obiektywnie nieuzasadnionych rezultatów, zgodnie z motywem 12 rozporządzenia nr 883/2004.

56 Z uwagi na powyższe rozważania odpowiedź na pytanie drugie powinna być następująca: wykadni art. 5 rozporządzenia nr 883/2004 należy dokonywać w ten sposób, że:

- zasiłek francuski i pomoc niemiecka nie mogą być uznane za świadczenia równoważne w rozumieniu art. 5 lit. a) tego rozporządzenia;

- zasada zrównania okoliczności faktycznych ustanowiona w art. 5 lit. b) rozporządzenia nr 883/2004 ma zastosowanie w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym. Do właściwych organów francuskich należy zatem ustalenie, czy w niniejszym przypadku wykazane zostało wystąpienie okoliczności wymagane zgodnie z tym przepisem. W tym względzie organy te powinny uwzględnić podobne okoliczności zaistniałe w Niemczech, tak jakby wystąpiły one na ich własnym terytorium.

## **W przedmiocie kosztów**

57 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunału, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

1) Wykłada art. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, zmienionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 988/2009 z dnia 16 września 2009 r., należy dokonywać w ten sposób, że pomoc na integrację dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, o której mowa w § 35a księgi ósmej Sozialgesetzbuch (niemieckiego kodeksu socjalnego), nie stanowi świadczenia w rozumieniu owego art. 3, a zatem nie jest objęta zakresem przedmiotowym stosowania tego rozporządzenia.

2) Wykłada art. 5 rozporządzenia nr 883/2004, zmienionego rozporządzeniem nr 988/2009, należy dokonywać w ten sposób, że:

- zasiłek z tytułu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem, o którym mowa w art. L. 541<sup>1</sup> francuskiego kodeksu zabezpieczenia społecznego, i pomoc na integrację dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, o której mowa w § 35a księgi ósmej Sozialgesetzbuch, nie mogą być uznane za świadczenia równoważne w rozumieniu art. 5 lit. a) tego rozporządzenia;
- zasada zrównania okoliczności faktycznych ustanowiona w art. 5 lit. b) rozporządzenia nr 883/2004 ma zastosowanie w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym. Do właściwych władz francuskich należy zatem ustalenie, czy w niniejszym przypadku wykazane zostało wystąpienie okoliczności wymagane zgodnie z tym przepisem. W tym względzie organy te powinny uwzględnić podobne okoliczności zaistniałe w Niemczech, tak jakby miały one miejsce na ich własnym terytorium.

Podpisy

\* Język postępowania: francuski.